

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

**ΜΑΘΗΜΑ: Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα(4^ο
εξάμηνο)**

**ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ: Δημητρόπουλος Ανδρέας
Βλαχόπουλος Σπυρίδων**

ΕΤΟΣ:2006

**ΘΕΜΑ: « Δικαίωμα γνώσης διοικητικών εγγράφων και
προστασία προσωπικών δεδομένων»**

**ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: Αφράτη Αναστασία
ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ: 1340200400028**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	ΣΕΛΙΔΕΣ
1. Πρόλογος-θέμα	3
2. Το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της γνώσης διοικητικών εγγράφων.....	4
3. Ο Νόμος 1599/1986.....	6
4. Το άρθρο 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας... ..	8
5. Περιορισμός του δικαιώματος γνώσης των διοικητικών εγγράφων.....	10
6. Η δυνατότητα πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες.....	12
7. Η άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης στα έγγραφα... ..	13
8. Χαρακτήρας του δικαιώματος πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα.....	14
9. Η ανάγκη για προστασία των προσωπικών δεδομένων- ιστορική αναδρομή.....	17
10. Η συνταγματική προστασία των προσωπικών δεδομένων....	18
11. Ο Νόμος 2472/1997 για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.....	20
12. Ανάλυση του περιεχομένου του νόμου 2472/1997	22
13. Οι προϋποθέσεις της νόμιμης επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα	24
14. Ο νόμος 2774/1999.....	28
15. Τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων.....	29
16. Το δικαίωμα της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης.....	31
17. Η απόφαση υπ' αριθμόν 608/1932001(35/2001) της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων.....	33
18. Η γνωμοδότηση υπ' αριθμόν 16/2003 του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.....	34
19. Συμπεράσματα.....	36
20. Περίληψη.....	37
21. Βιβλιογραφία.....	38

ΠΡΟΛΟΓΟΣ-ΘΕΜΑ

Η κοινωνία μας χαρακτηρίζεται από τη ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη και την αλματώδη πρόοδο σε κάθε τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας. Ο άνθρωπος στην πορεία του μέσα στους αιώνες κατάφερε να τελειοποιήσει τις επιστήμες και να αναπτύξει στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τον πολιτισμό. Στη διαδρομή του, όμως αυτή δεν πρόσεξε ότι δεν τον ευνοούν όλες οι επινοήσεις του, αλλά αντίθετα αρκετές από αυτές αποτελούν έρεισμα για κολάσιμες πράξεις, πράξεις που οπισθοδρομούν και δεν προάγουν την κοινωνία μας.

Η συνειδητοποίηση του κινδύνου αυτού που ολοένα φάνταζε μεγαλύτερος, είχε ως αποτέλεσμα να στραφεί η ανθρωπότητα στο δίκαιο που στόχο έχει να τιθασεύει την ανθρώπινη φύση, να ελέγχει τα ανθρώπινα πάθη και να διδάσκει το μέτρο. Ο νομοθέτης, λοιπόν, κατανοώντας την ανάγκη αυτή εισήγαγε πλήθος ρυθμίσεων, δυο από τις οποίες θα μας απασχολήσουν στη συγκεκριμένη εργασία αφού θέμα της είναι το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων από τους πολίτες σε συνδυασμό με το άρθρο 9^A του Συντάγματος για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Ο προβληματισμός μας στη συνέχεια της παρούσας ανάλυσης θα αναφέρεται στη συμπίεση των παραπάνω δικαιωμάτων ή την υποχώρηση του ενός ενώπιον του άλλου.

Η δομή που θα ακολουθηθεί προκειμένου να απαντηθεί το παραπάνω ερώτημα είναι η εξής: Αρχικά θα αναλυθούν οι συνταγματικές ρυθμίσεις και η κοινή νομοθεσία και στη συνέχεια θα επιχειρηθεί η συσχέτιση των εν λόγω διατάξεων.

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΚΑΤΟΧΥΡΩΜΕΝΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

Η διοίκηση έχει στην κατοχή της ένα μεγάλο αριθμό πληροφοριών και δεδομένων που εμπεριέχονται σε έγγραφα, τα οποία είτε συντάσσονται από όργανα του δημόσιου τομέα, δηλ. όχι μόνο από τη δημόσια διοίκηση αλλά από όλους τους κρατικούς φορείς ανεξάρτητα από το καθεστώς δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου που τους διέπει, είτε έχουν περιέλθει στην κατοχή της από τρίτους. Δημιουργείται, λοιπόν, το ερώτημα αν και υπό ποιες προϋποθέσεις είναι δυνατόν οι πολίτες να έχουν πρόσβαση στο περιεχόμενό τους. Καταφατική είναι η απάντηση που δίνει στο ερώτημα αυτό, πέρα από άλλες νομοθετικές διατάξεις, και το πρόσφατα αναθεωρημένο Σύνταγμά μας.

Η νέα παρ.3 του άρθρου 10 του Συντάγματος, όπως αυτή ισχύει μετά την αναθεώρηση του 2001, δεν εξαρτά πλέον την υποχρέωση της διοίκησης να απαντά στα αιτήματα για παροχή πληροφοριών από την ύπαρξη σχετικής νομοθετικής πρόβλεψης (όπως ανέφερε η διατύπωση της παρ.3 πριν την αναθεώρηση), αλλά την επιβάλλει κατά γενικό τρόπο. Επομένως, ο κοινός νομοθέτης έχει την υποχρέωση να ρυθμίσει τον τρόπο απάντησης στα αιτήματα και χορήγησης εγγράφων και μάλιστα σε προθεσμία όχι ανώτερη των 60 ημερών, ενώ στο σημείο αυτό η συνταγματική διάταξη μπορεί να τύχει και άμεσης εφαρμογής.

Η νέα αυτή διάταξη του Συντάγματος είναι ιδιαίτερα συνεπής όσον αφορά στο γενικότερο δικαίωμα της πληροφόρησης που κατοχυρώνει το άρθρο 5 Α Συντ. και για το λόγο αυτό θα πρέπει να συσχετιστεί τόσο με αυτό όσο και με τις διατάξεις των άρθρων 1, 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 10 παρ. 1 και 20 του Συντάγματος όπου βρίσκει έρεισμα το συνταγματικό δικαίωμα της γνώσης των διοικητικών εγγράφων. Ειδικότερα, η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, που διέπει το ελληνικό Σύνταγμα σε όλη του την έκταση, θέτει ως θεμελιώδη προϋπόθεση της άσκησης κρατικής εξουσίας και πιο συγκεκριμένα δημόσιας διοίκησης την ύπαρξη διαφάνειας, έτσι ώστε να παρέχεται στο λαό η δυνατότητα να γνωρίζει και να κρίνει. Η διαφάνεια δεν ήταν πάντοτε αυτονόητη στη διοικητικό χώρο καθώς η διοικητική πληροφορία ταυτιζόταν με την ασφάλεια της χώρας με αποτέλεσμα να θεωρείται απόρρητη. Η διακήρυξη και επικράτησή της πραγματοποιήθηκε μόλις στα τέλη της δεκαετίας του 1980 σημαίνοντας το τέλος των αυταρχικών καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης.

Επιπλέον, το δικαίωμα καθενός να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων εκείνων που τον αφορούν και πιθανόν να τον θίγουν άμεσα και προσωπικά απορρέει και από τη βασική αρχή του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου και το δικαίωμα για ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας . Εξάλλου, για την αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων αναφοράς, προηγούμενης ακρόασης από τη διοίκηση και δικαστικής προστασίας είναι απαραίτητη η επαρκής πληροφόρηση του διοικούμενου.¹

Φορέας του δικαιώματος γνώσης διοικητικών εγγράφων είναι καταρχήν ο καθένας, φυσικό ή νομικό πρόσωπο και χωρίς διάκριση εθνικότητας, αφού το άρθρο 10 παρ. 3 Συντ. δεν προβαίνει σε τέτοιου είδους διαφοροποιήσεις. Αποδέκτης του δικαιώματος είναι, όπως φαίνεται από την ίδια τη διατύπωση του άρθρου 10 παρ. 3 Συντ., μόνο οι δημόσιες υπηρεσίες ή αρχές. Σ' αυτές μπορούν να περιληφθούν, με διασταλτική ερμηνεία του γράμματος της διάταξης, και οι δημόσιες επιχειρήσεις(δηλ. όσες ανήκουν στο κράτος ολοκληρωτικά ή έστω ελέγχονται από αυτό ως κύριο μέτοχο) όχι όμως και ιδιωτικές επιχειρήσεις αφού μια παρόμοια εκδοχή θα μπορούσε να οδηγήσει σε καταστρατήγηση της ιδιωτικής αυτονομίας.

Στο ερώτημα αν μια κρατική, μη γενικά προσιτή πηγή πληροφοριών πρέπει να είναι ή να γίνει γενικά προσιτή ή προσιτή στο συγκεκριμένο ενδιαφερόμενο, δεν μπορεί να δοθεί απάντηση βάσει της ελευθερίας του πληροφορείσθαι αλλά βάσει άλλων συνταγματικών ή νομοθετικών διατάξεων. Έτσι, η δημοκρατική αρχή (άρθρο 1) μπορεί να θεμελιώσει την υποχρέωση του κράτους να καταστήσει προσιτά στο κοινό ορισμένα στοιχεία.²

Το Σύνταγμα, λοιπόν, συναρτώντας τη διάταξη της παρ.3 του άρθρου 10 με τις βασικές αρχές που το διέπουν και αναφέρονται κυρίως στην αρχή της λαϊκής κυριαρχίας και τα θεμελιώδη δικαιώματα της πληροφόρησης, της αναφοράς και της διαδικασίας αυστηροποιεί μετά την αναθεώρηση του τις δεσμεύσεις της διοίκησης, ενισχύοντας το δικαίωμα γνώσης διοικητικών εγγράφων.

---

¹ Βλ. Χρυσόγονος Χ. Κώστας, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 2002, σελ.393-394

² Βλ. Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, γ' έκδοση, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα Αθήνα- Κομοτηνή, 1992, σελ.271

Ο ΝΟΜΟΣ 1599/1986

Η διαπίστωση της επιτακτικής ανάγκης για αποτελεσματικότερη διασφάλιση του δικαιώματος πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα, που είχε απασχολήσει τόσο τη θεωρία όσο και τη ΄Ζ Αναθεωρητική Βουλή οδήγησε στην ψήφιση του νόμου 1599/1986, που θεσπίζει δικαίωμα γνώσης διοικητικών εγγράφων με σημαντικούς, όμως, περιορισμούς.

Έτσι, κατά το άρθρο 16 του Ν.1599/1986 « κάθε πολίτης με τις επιφυλάξεις των διατάξεων της παραγράφου 3 έχει δικαίωμα να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων (είτε με επιτόπια μελέτη είτε με χορήγηση αντιγράφου), εκτός από εκείνα που αναφέρονται στην ιδιωτική ή προσωπική ζωή τρίτων». Η έννοια που αποδίδει ο νόμος στα διοικητικά έγγραφα είναι, όμως, ευρύτατη. Περιλαμβάνονται όλα τα έγγραφα που συντάσσονται από όργανα του δημόσιου τομέα, ιδίως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιοι, οδηγίες, απαντήσεις της Διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις. Δεν αφορά, ωστόσο έγγραφα της νομοθετικής και δικαστικής εξουσίας αφού αυτά διέπονται από τον Κανονισμό της Βουλής και τους δικονομικούς νόμους.³

Αυτό το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά στοιχεία υπόκειται, όμως, σε ευρείς περιορισμούς. Η παράγραφος 3 του άρθρου 16 του Ν. 1599/1986 προβλέπει δυο ευρείες κατηγορίες περιορισμών. Κατά τη διάταξη αυτή, « οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα μπορούν να αρνηθούν την ικανοποίηση του δικαιώματος στις περιπτώσεις : α) που παραβλάπτεται το απόρρητο των συζητήσεων του Υπουργικού Συμβουλίου και των άλλων κυβερνητικών οργάνων, το απόρρητο της εθνικής άμυνας και εξωτερικής πολιτικής, της δημόσιας πίστης και του νομίσιματος, της ασφάλειας του κράτους και της δημόσιας τάξης, το ιατρικό, εμπορικό, τραπεζικό ή βιομηχανικό απόρρητο και κάθε άλλο απόρρητο που προβλέπεται από ειδικές διατάξεις, ή β) που μπορεί να δυσχεραίνει την έρευνα δικαστικών, αστυνομικών, στρατιωτικών ή διοικητικών αρχών σχετικά με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης».

Με τις ευρύτερες αυτές εξαιρέσεις (στις οποίες με κοινή απόφαση του Υπουργού Προεδρίας της Κυβερνήσεως και του αρμόδιου κατά περίπτωση Υπουργού, μπορούν να προστεθούν και άλλες) το δικαίωμα προσβάσεως στα διοικητικά στοιχεία εξαρτάται από τη

---

³ Βλ. Π.Δ. Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, σελ. 1180

διακριτική ευχέρεια των αρμοδίων εκάστοτε αρχών. Οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα υποχρεούνται μόνο να αιτιολογούν και να γνωστοποιούν εγγράφως στον ενδιαφερόμενο εντός μηνός από την υποβολή της αιτήσεως την άρνηση της γνωστοποίησης του διοικητικού εγγράφου ή άλλου στοιχείου.

Αντίθετα, δεν μπορούν να αρνηθούν τη γνωστοποίηση διοικητικού εγγράφου επικαλούμενες ιδιωτικό απόρρητο, εφόσον αυτό αναφέρεται αποκλειστικά στον αιτούντα. Ιδιωτικό θεωρείται το απόρρητο του ιδιωτικού βίου, το ιατρικό, το βιομηχανικό ή εμπορικό. Το τραπεζικό απόρρητο είναι ιδιωτικό εκτός αν τα μέτρα αναφέρονται στη δημόσια πίστη ή το νόμισμα. Ειδικά οι πληροφορίες ιατρικού χαρακτήρα μπορούν να γνωστοποιηθούν στον ενδιαφερόμενο μόνο με βοήθεια γιατρού που ορίζεται για το σκοπό αυτό.

Παρ' όλα αυτά ο νόμος κατέστησε σαφές, ότι δεν επιτρέπεται η αυθαίρετη ή στηριγμένη σε επιόλαιους λόγους απόρριψη της αιτήσεως.

4

---

⁴ όπ. παρ. υποσημ. 2, σελ.271-272

ΤΟ ΑΡΘΡΟ 5 ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Στο επίπεδο της κοινής νομοθεσίας το άρθρο 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (ν. 2690/1999) παρέχει σε κάθε ενδιαφερόμενο πολίτη το δικαίωμα, μετά από γραπτή αίτηση του , να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων. Στην έννοια του «εγγράφου», μάλιστα, θα πρέπει να περιληφθούν και τα τηρούμενα από τις δημόσιες υπηρεσίες κάθε είδους στοιχεία με οπτική, ακουστική ή μηχανογραφική μορφή. Επιπλέον, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, δικαιούται να λαμβάνει γνώση των ιδιωτικών εγγράφων που φυλάσσονται στις δημόσιες υπηρεσίες όποιος έχει «ειδικό έννομο συμφέρον», υπό την προϋπόθεση ότι αφορά εκκρεμή ή και διεκπεραιωμένη υπόθεσή του.

Ζήτημα, επομένως, γεννάται σχετικά με το ποιος ακριβώς είναι ο φορέας του δικαιώματος, αφού από τη διατύπωση του νόμου συνάγεται πως δεν πρόκειται για τον «καθένα» ούτε όμως για εκείνον που απαραίτητα στοιχειοθετεί έννομο συμφέρον, από τη στιγμή που κάτι τέτοιο απαιτείται ρητά μόνο για τα λεγόμενα ιδιωτικά έγγραφα που ρυθμίζονται στην παρ.2 του άρθρου 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.

Καταρχήν, φορέας του δικαιώματος γνώσης των διοικητικών εγγράφων είναι ο καθένας, φυσικό ή νομικό πρόσωπο και χωρίς διάκριση εθνικότητας, αφού το άρθρο 10 παρ.3 Συντ. δεν προβαίνει σε τέτοιου είδους διαφοροποιήσεις. Ωστόσο το άρθρο 5 παρ.1 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας αναγνωρίζει το δικαίωμα αυτό σε κάθε ενδιαφερόμενο. Ο όρος αυτός φαίνεται να παραπέμπει στην έννοια του « εύλογου ενδιαφέροντος», που είχε εμφανιστεί νωρίτερα στη νομολογία και είναι σαφώς ευρύτερη του « εννόμου συμφέροντος». Επομένως, και τα πρόσωπα εκείνα που στερούνται εννόμου συμφέροντος για να αμφισβητήσουν δικαστικά το κύρος μιας διοικητικής πράξης θεμελιώνουν εύλογο ενδιαφέρον για να αποκτήσουν πρόσβαση στα σχετικά με την πράξη αυτή έγγραφα, από τη στιγμή που υφίσταται κάποιος σύνδεσμός τους με την όλη υπόθεση.⁵

Στο συγκεκριμένο νόμο, όμως, πραγματοποιείται σαφής διαχωρισμός ανάμεσα στα διοικητικά και τα ιδιωτικά έγγραφα, ο οποίος θέτει διαφορετικές προϋποθέσεις πρόσβασης στα μεν και τα δε. Ειδικότερα ως διοικητικές πράξεις νοούνται μόνο οι εκτελεστές πράξεις γεγονός που σημαίνει πως ο διοικούμενος έχει τη δυνατότητα

---

⁵ όπ. παρ. υποσημ. 1, σελ.396

πρόσβασης σε κάθε έγγραφο που έχει συνταχθεί από δημόσιες υπηρεσίες. Αντίθετα, ιδιωτικά έγγραφα αποτελούν όσα απλώς φυλάσσονται σε κάποια δημόσια υπηρεσία αλλά δε συντάχθηκαν από αυτήν. Εφόσον διαπιστωθεί ότι πρόκειται για ιδιωτικό έγγραφο ο κανόνας της πρόσβασης αλλάζει εντελώς αφού από τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας επιτρέπεται μόνο η πρόσβαση σε όποιον θεμελιώνει έννομο συμφέρον και αποδεικνύει ότι το έγγραφο του οποίου επιθυμεί να λάβει γνώση αναφέρεται σε υπόθεση του που εκκρεμεί ή έχει διεκπεραιωθεί από τις αρμόδιες αρχές.⁶

---

⁶ Βλ. Γέροντας Απ., Λύτρας Σ., Παυλόπουλος Π., Σιούτη Γλ., Φλογαΐτης Σ., Διοικητικό Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή, 2004, σελ.254

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΓΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

Ωστόσο, σημαντικές εξαιρέσεις από το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων καθιερώνει η παράγραφος 3 του άρθρου 5 ν. 2690/1999. Οι εξαιρέσεις αυτές διακρίνονται σε απόλυτες και σχετικές. Στην πρώτη κατηγορία υπάγονται, σύμφωνα με το εδάφιο α' της παραγράφου αυτής, όσα έγγραφα σχετίζονται με την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου, ή η γνώση τους από τον ενδιαφερόμενο έχει ως άμεση συνέπεια να παραβλάπτεται απόρρητο προβλεπόμενο από ειδικές διατάξεις. Στις περιπτώσεις αυτές τα έγγραφα εξαιρούνται κατά τρόπο απόλυτο από την πρόσβαση των διοικούμενων αφού δεν υφίσταται το σύμφωνα με το εδάφιο α' της παρ. 3 του άρθρου 5 ν. 2690/99, δικαίωμα γνώσης των εγγράφων. Στην κατηγορία των σχετικών εξαιρέσεων εντάσσονται κατά κύριο λόγο τα έγγραφα που αναφέρονται στις συνεδριάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου και έγγραφα που η γνώση τους μπορεί να δυσχεράνει σε σημαντικό βαθμό την έρευνα των αρμόδιων αρχών για τη τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης. Στις περιπτώσεις αυτές αναγνωρίζεται στις αρμόδιες διοικητικές αρχές διακριτική ευχέρεια που τους επιτρέπει την άρνηση της ικανοποίησης σχετικών αιτημάτων.

Εντούτοις, αν και η απαγόρευση του εδ. α' της παρ. 3 του άρθρου 5 ν. 2690/99 είναι απόλυτη, το περιεχόμενο της σχετίζεται με το έννομο συμφέρον ή δικαίωμα που συναρτά ο αιτών από τη γνώση του συγκεκριμένου διοικητικού εγγράφου. Κατά συνέπεια, η άσκηση της διακριτικής ευχέρειας της διοίκησης μπορεί να περιορισθεί, ιδιαίτερα όταν διακυβεύονται συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα του αιτούντος.

Τέλος, το δικαίωμα γνώσης απαγορεύεται και όταν ασκείται κατά παράβαση διατάξεων πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο κείμενο του νόμου: «Η άσκηση του δικαιώματος των παρ. 1 και 2, γίνεται υπό την επιφύλαξη της ύπαρξης τυχόν δικαιωμάτων πνευματικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας»(άρθρο 5 παρ.5 ΚΔΔ)

Πιο συγκεκριμένα, στο Ν. 2121/1993 που αναφέρεται στην προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας ορίζεται ότι» Η προστασία του παρόντος νόμου δεν εκτείνεται σε επίσημα κείμενα, με τα οποία εκφράζεται η άσκηση πολιτειακής αρμοδιότητας και ιδίως σε νομοθετικά, διοικητικά ή δικαστικά κείμενα...»(άρθρο 2. παρ.5). Κατά

συνέπεια, από τη γραμματική ερμηνεία της διάταξης προκύπτει ότι εξαιρούνται τα «επίσημα κείμενα» δηλαδή αυτά των οποίων η διαδικασία παραγωγής έχει τελειωθεί καθώς και όσα εκφράζουν την άσκηση «πολιτειακής αρμοδιότητας» και είναι τα κείμενα με μορφή Συντάγματος, νόμων, διοικητικών αποφάσεων, δικαστικών αποφάσεων, κλπ.

Άλλωστε, το άρθρο 24 του νόμου 2121/1993, παρέχει τη δυνατότητα αναπαραγωγής έργου και μάλιστα χωρίς προηγούμενη άδεια του δημιουργού και δίχως να προβλέπει αμοιβή, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί σε δικαστική ή διοικητική διαδικασία όπως είναι η εξέταση μιας ενδικοφανούς προσφυγής.

Η άρνηση, μάλιστα, της διοίκησης να ικανοποιήσει αίτημα του διοικούμενου να λάβει γνώση διοικητικών εγγράφων έχει εκτελεστό χαρακτήρα και υπόκειται σε προσβολή με αίτηση ακυρώσεως, ένδικο βοήθημα το οποίο ωστόσο είναι αναποτελεσματικό αφού διακρίνεται από βραδύτητα και είναι ιδιαίτερα ακριβό.⁷

---

⁷ όπ.παρ. υποσημ. 1, σελ. 395

Η ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Μια από τις σημαντικότερες αν όχι τη σημαντικότερη θέση ανάμεσα στις διατάξεις που συμπληρώνουν το άρθρο 6 του ΚΔΔ και το άρθρο 16 του Ν. 1599/1986, κατέχει η ΚΥΑ 77921/1440/1995(ΦΕΚ 795B) που ρυθμίζει την ελεύθερη πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές, προκειμένου να τους χορηγηθούν πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον και η οποία αποτελεί ενσωμάτωση στην έννομη τάξη της κοινοτικής οδηγίας 90/313 ΕΟΚ.

Ειδικότερα, το δικαίωμα πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες παρέχεται σε κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, χωρίς να κρίνεται απαραίτητο αυτό να δικαιολογεί έννομο συμφέρον. Από την άλλη πλευρά, υποχρέωση να παρέχουν κάθε φορά τις σχετικές πληροφορίες έχουν ρητά όλες οι διοικητικές υπηρεσίες του δημόσιου τομέα σε εθνικό, περιφερειακό, νομαρχιακό και τοπικό επίπεδο, καθώς επίσης και τα υπό εποπτεία ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ, από τη στιγμή βέβαια που διαθέτουν τέτοιου είδους πληροφορίες.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση ως πληροφορία νοείται όχι μόνο αυτή που εμπεριέχεται σε έγγραφα αλλά και κάθε γραπτή, οπτική, ακουστική ή μηχανογραφική μορφή που αφορά το περιβάλλον.

Τέλος, δεν υφίστανται απόλυτοι περιορισμοί στην άσκηση αυτού του δικαιώματος αφού για κανένα λόγο η διοίκηση δεν έχει δέσμια αρμοδιότητα να απορρίψει το αίτημα για πρόσβαση στις πληροφορίες. Η απάντηση στο αίτημα του ενδιαφερόμενου οφείλει να δίνεται σε χρονικό διάστημα το πολύ ενός μηνός ενώ για τον έλεγχο και την εξασφάλιση της εφαρμογής του συγκεκριμένου νόμου, έχει προβλεφθεί η σύσταση ειδικής επιτροπής του ΥΠΕΧΩΔΕ.⁸

---

⁸ Βλ. Τάχος Α, Δίκαιο Προστασίας του Περιβάλλοντος, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα 1998, σελ.172-173

ΑΣΚΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα ασκείται, σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, με τρεις κυρίως τρόπους:

Α) με επιτόπια μελέτη του εγγράφου, η οποία λαμβάνει χώρα στο κατάστημα της αρμόδιας υπηρεσίας και πάντα υπό την επίβλεψη του υπαλλήλου και πραγματοποιείται συνήθως με τη μορφή σημειώσεων που σχετίζονται με το περιεχόμενο του εγγράφου.

Β) με χορήγηση αντιγράφου υπό την προϋπόθεση ότι η διαδικασία της αναπαραγωγής δε βλάπτει το πρωτότυπο

Γ) στην περίπτωση που οι πληροφορίες είναι ιατρικού χαρακτήρα, η γνωστοποίηση στον ενδιαφερόμενο γίνεται με τη βοήθεια γιατρού που διορίζεται από τη διοίκηση για το σκοπό αυτό.

Σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 6 του ΚΔΔ, όπως αυτό αντικαταστάθηκε από την παρ.2 του άρθρου 11 του Ν. 3230/2004, αν οι υπηρεσίες της Διοίκησης τελικώς απορρίψουν το αίτημα του ενδιαφερόμενου για γνώση των διοικητικών εγγράφων, οφείλουν να απαντήσουν στον αιτήσαντα και μάλιστα εγγράφως και αιτιολογημένα, εντός αποκλειστικής προθεσμίας 20 ημερών από τη στιγμή υποβολής της αίτησης.⁹

---

⁹ όπ. παρ. υποσημ.6 σελ.256

ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Αρχικά είναι απαραίτητο να διευκρινιστεί πως το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα συνδέεται άρρηκτα τόσο με το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης όσο και με την υποχρέωση της διοίκησης να αιτιολογεί τις πράξεις που εκδίδει και που αφορούν το διοικούμενο. Επιπλέον, το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων λαμβάνει το χαρακτήρα ατομικού αλλά και πολιτικού δικαιώματος για τους Έλληνες πολίτες, ενώ για τους αλλοδαπούς παραμένει ατομικό δικαίωμα χωρίς ευρύτερες διαστάσεις, καθιστώντας με τον τρόπο αυτό φανερή τη δράση της δημόσιας διοίκησης στη χώρα μας και αποτελώντας αδιαμφισβήτητη έκφραση της αρχής της διαφάνειας.

Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, και στις δυο προαναφερθείσες περιπτώσεις κατοχυρώνεται ένα πλήρες δημόσιο δικαίωμα του πολίτη, το οποίο εμφανίζεται ως υποχρέωση της διοίκησης να το ικανοποιήσει προβαίνοντας στις ανάλογες ενέργειες. Κατά συνέπεια, το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων θεμελιώνει την αξίωση του διοικούμενου απέναντι στην αρμόδια υπηρεσία και την υποχρέωση εκείνης να επιτρέψει την πρόσβαση με αποτέλεσμα όποια και αν είναι η απάντηση της διοίκησης να συνιστά εκτελεστή πράξη. Εξάλλου, η πάροδος άπρακτης της προθεσμίας των 20 ημερών αποτελεί παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας και παρέχει στο διοικούμενο το δικαίωμα της εισαγωγής λαϊκής αγωγής υπέρ του.¹⁰

Επομένως, το δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα αποτελεί έκφραση της αρχής της νομιμότητας και συμβάλλει στη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά αφού διευκολύνει την προάσπιση των συμφερόντων τους. Με τον τρόπο αυτό, μάλιστα, οι διοικούμενοι εξυπηρετούνται σε κάθε πτυχή της δημόσιας ζωής ενώ ταυτόχρονα

---

¹⁰ Βλ. ΑΙ Τάχος, Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Θεσ/ικη, 1996, σελ.506

διασφαλίζεται η εύρυθμη λειτουργία του κράτους που συνιστά πρωταρχικό στόχο της δημόσιας διοίκησης.

Παρ' όλα αυτά, η αλματώδης τεχνολογική εξέλιξη δε θα μπορούσε να αφήσει ανέγγιχτο το χώρο των συνταγματικών δικαιωμάτων καθιστώντας με τον τρόπο αυτό σαφή την υποχρέωση του κοινού νομοθέτη να μεταρρυθμίζει, να προσαρμόζει και αν το κρίνει απαραίτητο να διορθώνει και να ενισχύει την κείμενη νομοθεσία προκειμένου να εξασφαλίσει στους πολίτες μια αρμονική συνύπαρξη.

Μια από τις κυριότερες συνέπειες της συνιστά η αυτόματη επεξεργασία δεδομένων που έλυσε αλλά κατά κύριο λόγο δημιούργησε σημαντικό αριθμό προβλημάτων στις σύγχρονες κοινωνίες. Η θετική της προσφορά έγκειται στο ότι συνέβαλε καθοριστικά στον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης και την απαραίτητη εξυγίανση του κρατικού μηχανισμού. Με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών στις δημόσιες υπηρεσίες επιτεύχθηκε η μείωση του χρόνου αναμονής των πολιτών και κατά συνέπεια η διευκόλυνση τους στη διεκπεραίωση των υποθέσεών τους.

Ευνοϊκή υπήρξε η επίδραση και για άλλα συνταγματικά δικαιώματα που άρχισαν να ασκούνται στον κυβερνοχώρο, που καθιστά αποτελεσματικότερη την εφαρμογή τους. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι (άρθρο 12 Σ), για το οποίο δημιουργήθηκαν νέες δυνατότητες μέσω των ηλεκτρονικών συνεδριάσεων, καθώς και η συμμετοχή των πολιτών στην οικονομική ζωή της χώρας(άρθρο 5 παρ.1 Σ) που αποτυπώθηκε στις ηλεκτρονικές αγορές, δηλαδή στο εμπόριο μέσω internet.

Παράλληλα, εξαιρετικής σημασίας είναι και η πρόοδος του δικαιώματος της πληροφόρησης αφού η ενημέρωση είναι πλέον άμεση, ταχύτατη και παγκόσμια. Η ευρεία χρήση της εικόνας και του ήχου συμβάλλουν στη μετάδοση οποιασδήποτε είδησης μέσα σε λίγα μόνο λεπτά σε ολόκληρο τον κόσμο. Το τηλεοπτικό κοινό βομβαρδίζεται από έναν ασύλληπτα μεγάλο όγκο πληροφοριών, οι οποίες πείθεται ότι το αφορούν, με αποτέλεσμα να μην είναι άτοπο να αναφέρεται κανείς στον όρο παγκοσμιοποίηση των τηλεθεατών. Παράλληλα, όμως, και η διοχέτευση πληροφοριών μέσω του διαδικτύου αποσκοπούν στη δημιουργία πολιτών ενημερωμένων για κάθε τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας, σκεπτόμενων, πολυπολιτισμικών με ανοιχτό μυαλό και καινοτόμες ιδέες.

Ωστόσο, η κακή χρήση της τεχνολογίας έχει προκαλέσει νέους κινδύνους για τα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα με αποτέλεσμα ο νομοθέτης να υποχρεωθεί σε διεθνές επίπεδο να αυξήσει την προστασία των φορέων τους. Με ποικιλία διατάξεων , που εισήγαγαν νέα γενιά συνταγματικών δικαιωμάτων, τα λεγόμενα «

ηλεκτρονικά συνταγματικά δικαιώματα» πραγματοποιείται μια προσπάθεια για περιορισμό του δυσάρεστου αυτού φαινομένου.¹¹

---

¹¹ Βλ. Δημητρόπουλος γ. Ανδρέας, Η επίδραση της σύγχρονης τεχνολογία στα συνταγματικά δικαιώματα, επιθεωρ. Δημ. Δικ. Και διοικ. Δικ, ΕΔΔΔΔ 2/2004, σελ.232

Η ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ- ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Τα πρώτα ίχνη της ανάγκης προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εντοπίζονται στη Σύμβαση της Ρώμης της 4^{ης} Νοεμβρίου 1950 για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Σύμφωνα, μάλιστα, με το άρθρο 8 της παραπάνω σύμβασης κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να γίνεται σεβαστή η ιδιωτική και οικογενειακή του ζωή, η κατοικία και η αλληλογραφία του, δηλαδή μορφές των προσωπικών του δεδομένων.

Εξαιρετικής σημασίας στις πρώτες προσπάθειες για προστασία των στοιχείων προσωπικού χαρακτήρα υπήρξε και η απόφαση 2450 της 19/12/1968 της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών που αναφέρεται στα προβλήματα που ανακύπτουν με τα ανθρώπινα δικαιώματα από τη ραγδαία ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας.

Λίγο αργότερα, σημαντικός αριθμός κρατών ανάμεσα στα οποία η Σουηδία, η Δανία, η Γερμανία, το ομόσπονδο κρατίδιο της Έσσης, το Λουξεμβούργο προχώρησαν μετά το 1978 στη θέσπιση νομοθετημάτων, τα οποία διακρίνονται από τη δυσπιστία του νομοθέτη απέναντι σε κάθε μορφής ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων.

Τέλος, το Συμβούλιο της Ευρώπης υπογράφοντας την Ευρωπαϊκή Σύμβαση της 28/1/1981 « για την προστασία των ατόμων από την αυτόματη επεξεργασία των προσωπικών πληροφοριών», γνωστή και ως σύμβαση 108, θέτει τις γενικές κατευθύνσεις για την προστασία των προσωπικών στοιχείων κάθε φυσικού προσώπου από την αυθαίρετη επεξεργασία τους.¹²

---

¹² Βλ.Γέροντα Απ. Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα 2002, σελ 101-106

Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Όπως φαίνεται, λοιπόν, και από τα παραπάνω η ανάγκη για θέσπιση νομικών ρυθμίσεων ικανών να προστατεύσουν αποτελεσματικά το άτομο από τις αρνητικές επιδράσεις της τεχνολογίας γινόταν με την πάροδο του χρόνου επιτακτικότερη καθώς ο μεγαλύτερος κίνδυνος άρχισε να φαντάζει η αυτόματη επεξεργασία δεδομένων με τη βοήθεια του ηλεκτρονικού υπολογιστή.

Στο δημόσιο τομέα, οι αστυνομικές αρχές, οι αρχές ασφαλείας, οι φορολογικές και υγειονομικές αρχές συλλέγουν πληροφορίες που αναφέρονται σε συγκεκριμένα πρόσωπα ή σε ορισμένη κατηγορία προσώπων και οι οποίες είναι δυνατόν να μεταδοθούν σε άλλες διοικητικές αρχές ή να βρεθούν στην κατοχή μεγάλων οικονομικών συγκροτημάτων, οργανισμών ή πολυεθνικών εταιρειών. Με τη βοήθεια των πληροφοριακών συστημάτων είναι δυνατή η επεξεργασία και η καταχώρηση στοιχείων και δεδομένων για διάφορα ζητήματα με αποτέλεσμα το σύγχρονο κράτος να ελέγχει τον πολίτη σε κάθε ενέργεια ή δραστηριότητα.

Επιπλέον, η « εμπορευματοποίηση » των πληροφοριών, η οποία αυξάνεται συνεχώς τα τελευταία χρόνια και η οποία καλλιεργείται και από τον κρατικό διοικητικό μηχανισμό με τη μορφή μετάδοσης πληροφοριών, που αναφέρονται σε συγκεκριμένα πρόσωπα, σε τρίτους, παραβιάζει την αυτονομία του πολίτη η οποία επιτάσσει τη λεπτομερειακά ρυθμισμένη και αυστηρά περιορισμένη συλλογή και διάδοση προσωπικών στοιχείων. Όταν συγκεκριμένες πληροφορίες, όπως κρίσεις και αποδεικτικά στοιχεία ή ιατρικές και ψυχολογικές γνωματεύσεις που είναι απαραίτητες για την ικανοποίηση νόμιμων αιτημάτων του πολίτη, διαβιβασθούν σε άλλες διοικητικές αρχές είναι δυνατόν να προκύψουν δυσανάλογες συνέπειες γι' αυτόν ακόμη και όταν οι πληροφορίες αυτές είναι λανθασμένες. Η καταχώρηση πληροφοριών στη μνήμη ηλεκτρονικών υπολογιστών όπως π.χ. ψυχιατρικών γνωματεύσεων, είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν μετά την πάροδο μεγάλου χρονικού διαστήματος και να επιφέρουν δυσάρεστες συνέπειες στο πρόσωπο που αναφέρονται.¹³

Στη συλλογή, βέβαια, πληροφοριών δεν προβαίνει μόνο η κρατική εξουσία. Αντίθετα, η ιδιωτική πρωτοβουλία έχει έντονη παρουσία στον τομέα αυτό, αποσκοπώντας κυρίως σε οικονομικά οφέλη από την παράνομη συλλογή πληροφοριών. Μαγνητοφωνήσεις

---

¹³ όπ. παρ. υποσημ 12, σελ.128-129

συνδιαλέξεων, παρακολουθήσεις της ιδιωτικής ζωής και διαπομπεύσεις μέσω του διαδικτύου αποτελούν καθημερινά φαινόμενα.

Με τον τρόπο αυτό, λοιπόν, όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό το άτομο μπαίνει στην ψυχοφθόρο διαδικασία να προσέχει κάθε του κίνηση χωρίς να γνωρίζει ποιος είναι κάθε φορά σε θέση να παρακολουθεί την προσωπική του ζωή. Το αυτονόητο δικαίωμα του στη μη παρενόχληση και αποκάλυψη προσωπικών του στοιχείων παραβιάζεται με τον πλέον άκομπο τρόπο και συχνά έχει ολέθρια αποτελέσματα.

Τα δεδομένα αυτά κατέστησαν, επομένως, επιτακτική την ανάγκη της συνταγματικής προστασίας του ατόμου. Στη χώρα μας, πριν από την αναθεώρηση του 2001, το ελληνικό Σύνταγμα δε περιελάμβανε καμιά ειδική διάταξη για την προστασία προσωπικών στοιχείων. Ωστόσο, πλήρη προστασία παρείχε ένα σύνολο συνταγματικών διατάξεων: το άρθρο 2 που αναφέρεται στην ανθρώπινη αξία, το άρθρο 5 παρ.1 που αναφέρεται στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, το άρθρο 9 σχετικά με το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής και τέλος το άρθρο 19 για το απόρρητο των ανταποκρίσεων, των επιστολών και της επικοινωνίας.

Η διάταξη 9^Α του Συντάγματος ολοκληρώνει και επαυξάνει την παρεχόμενη προστασία προβλέποντας ότι « καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί όπως νόμος ορίζει».

Το άρθρο αυτό δίνει έμφαση στη ηλεκτρονική επεξεργασία δεδομένων περιλαμβάνοντας ταυτόχρονα και τη μη αυτοματοποιημένη, με παραδοσιακά μέσα μορφή επεξεργασίας, χωρίς όμως να θεσπίζει γενική απαγόρευση κάθε είδους συλλογής και επεξεργασίας. Εξάλλου, μια τέτοια απόλυτη ρύθμιση δε θα ήταν λογική από τη στιγμή που τέτοια στοιχεία είναι ενδεικτικά της εκάστοτε κοινωνικής πραγματικότητας και μια τέτοια διάταξη θα έθετε σημαντικούς φραγμούς στην οικονομική ανάπτυξη αφού χωρίς τα πληροφοριακά συστήματα προσωπικού, για παράδειγμα, θα ήταν αδύνατη στις επιχειρήσεις η έγκαιρη και αριθμητικά ακριβής καταβολή των μισθών των υπαλλήλων.¹⁴

Η ρύθμιση, επομένως του άρθρου 9^Α του Συντάγματος στόχο έχει την προστασία της ιδιωτικής ζωής του ατόμου και γενικότερα των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Το δικαίωμα έχει αμυντικό χαρακτήρα με απόλυτη ενέργεια τόσο απέναντι στο κράτος όσο και έναντι ιδιωτών,

---

¹⁴ Βλ. Μήτρου Λ, Προστασία του περιβάλλοντος εναντίον της προστασίας των πληροφοριών, Νόμος και Φύση, σελ.9 επ.

δηλαδή τριτενεργεί σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ.1 εδάφιο γ του ισχύοντος Συντάγματος.

Ο ΝΟΜΟΣ 2472/1997 ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Σταθμός στην προσπάθεια προστασίας των προσωπικών δεδομένων υπήρξε η κοινοτική οδηγία 95/46 ΕΚ « για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών» της οποίας απόρροια αποτελεί ο νόμος 2472/1997. Στόχος του νόμου είναι η παροχή μεγαλύτερης ασφάλειας δικαίου όσον αφορά στην προσβολή των προσωπικών δεδομένων καθώς η διάταξη 57ΑΚ που αναφέρεται στην προστασία της προσωπικότητας κρίνεται ανεπαρκής για το σκοπό αυτό.¹⁵ Ωστόσο, διαπιστώνεται απόκλιση από την κοινοτική οδηγία καθώς αφετηρία της ελληνικής ρύθμισης είναι η απαγόρευση της επεξεργασίας των ευαίσθητων δεδομένων. Ως μοναδικά κριτήρια εξαίρεσης καθιερώνονται τα έννομα οφέλη του ίδιου υποκειμένου από την επεξεργασία, ο εκάστοτε βαθμός διακινδύνευσης των δικαιωμάτων του, το είδος του αρχείου και ο σκοπός που εξυπηρετεί, το είδος της επεξεργασίας ή των πληροφοριών, η ένταση της επέμβασης.

Αντικείμενο του νόμου είναι η θέσπιση των προϋποθέσεων για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με σκοπό την προστασία κατά κύριο λόγο της ιδιωτικής ζωής. Ο νομοθέτης οριοθετεί με ουσιαστικούς, οργανωτικούς, διαδικαστικούς και κυρωτικούς κανόνες τη συνταγματικά ανεκτή επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και με τον τρόπο αυτό ρυθμίζει τη ροή των προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο του κράτους, της οικονομίας και της κοινωνίας και οργανώνει τις πληροφοριακές σχέσεις μεταξύ των προσώπων.

Το δεύτερο άρθρο του νόμου 2472/1997 περιλαμβάνει τους βασικούς για το νομοθέτη ορισμούς προκειμένου να επιτευχθεί η πληρέστερη κατανόηση της ρύθμισης. Με τον όρο, λοιπόν, « δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα» εννοείται κάθε πληροφορία που αναφέρεται στο υποκείμενο των δεδομένων, εκτός από τα στοιχεία στατιστικής φύσης που δεν μπορούν λόγω της φύσης τους να αποκαλύψουν την ταυτότητα του φορέα τους. Ως υποκείμενο των δεδομένων ορίζεται το φυσικό πρόσωπο, του οποίου η ταυτότητα μπορεί να εξακριβωθεί μέσω της επεξεργασίας των δεδομένων ενώ η προστασία δεν εκτείνεται στα νομικά πρόσωπα.

---

¹⁵ Βλ. Αυγουστιανάκης Μιχ. , Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και επαύξηση της προστασίας των δικαιωμάτων (ανάπτυχο ΔτΑ, ΝΟ 11/2001), σελ. 683

Ωστόσο, στη θεωρία υποστηρίζεται πως η επέκταση της προστασίας ώστε αυτή να περιλαμβάνει και τα νομικά πρόσωπα είναι επιβεβλημένη καθώς και αυτά έχουν τα ίδια θεμελιώδη δικαιώματα με τα φυσικά. Επιπλέον, αφού προστατεύεται το οικονομικό απόρρητο των φυσικών προσώπων, λογικό θα ήταν να απολαμβάνουν και τα νομικά πρόσωπα της ίδιας προστασίας από τη στιγμή, μάλιστα που αποτελούν οντότητες με μεγαλύτερη οικονομική ισχύ. Η τακτική αυτή, υιοθετείται από την πλειοψηφία των ευρωπαϊκών κρατών με μοναδικές εξαιρέσεις τη Νορβηγία, τη Δανία, την Ισλανδία και το Λουξεμβούργο όπου δεν επικρατεί η άποψη πως τα νομικά πρόσωπα έχουν περισσότερη ανάγκη τη δημοσιότητα παρά την προστασία της ιδιωτικής ζωής.¹⁶

Το τρίτο άρθρο του Ν. 2472/1997 καθορίζει το πεδίο εφαρμογής του που εκτείνεται τόσο στην αυτοματοποιημένη επεξεργασία, όσο και στη μη αυτοματοποιημένη, δια χειρός επεξεργασία, δεδομένου ότι στη χώρα μας ένας εξαιρετικά μεγάλος αριθμός αρχείων βρίσκεται στη συγκεκριμένη παραδοσιακή μορφή. Παράλληλα, δεν πραγματοποιείται οποιασδήποτε μορφής ποιοτική διάκριση των προσωπικών δεδομένων με αποτέλεσμα να αναγνωρίζονται όλα ως άξια προστασίας και αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης προσωπικότητας.

Τέλος, σημαντική είναι η θέση του αποκαλούμενου « υπεύθυνου επεξεργασίας» που ορίζεται κατά το άρθρο 1, περίπτωση ζ, ως «εκείνος που καθορίζει το σκοπό και τον τρόπο της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» και μπορεί να είναι είτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια υπηρεσία ή άλλος οργανισμός. Ο τύπος εγκατάστασης του υπεύθυνου επεξεργασίας είναι ιδιαίτερα κρίσιμος αφού προσδιορίζει το σε κάθε περίπτωση εφαρμοστέο δίκαιο. Επομένως, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πραγματοποιείται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας που βρίσκεται στην ελληνική επικράτεια ή σε τόπο που εφαρμόζεται η ελληνική νομοθεσία ή αν δεν συμβαίνει αυτό, από υπεύθυνο επεξεργασίας με εγκατάσταση σε μη κράτος- μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που χρησιμοποιεί μέσα που βρίσκονται στην Ελλάδα.

---

¹⁶ Βλ. Ιγγλεζάκης Δ Ιωάννης, Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα, σελ.65

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ 2472/1997

Το πλαίσιο του νόμου 2472/1997 εδράζεται σε τρεις, κυρίως, πυλώνες: 1) σε ένα σύστημα ουσιαστικών ρυθμίσεων που θέτει τις προϋποθέσεις νομιμότητας της επεξεργασίας και προσδιορίζει δεσμευτικά το σημείο ισορροπίας μεταξύ των αντιτιθέμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων, 2) στην αναγνώριση δικαιωμάτων στα προσωπικά ώστε να προστατεύουν τα συμφέροντά τους και τέλος, 3) στην εισαγωγή και οργάνωση θεσμικού ελέγχου προστασίας προσωπικών δεδομένων ώστε να εξασφαλίζεται η εφαρμογή της νομοθεσίας.

A) Οι βάσεις της νομιμότητας της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων

Η συλλογή και η επεξεργασία είναι καταρχήν παράνομες και καθίστανται νόμιμες μόνον εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις του νόμου. Ως κανόνας για να είναι η επεξεργασία νόμιμη και επιτρεπτή εισάγεται η παροχή της συγκατάθεσης του υποκειμένου των δεδομένων. Η συγκατάθεση πρέπει να είναι ελεύθερη, σαφής, ειδική και να παρέχεται ύστερα από εκτενή πληροφόρηση με αποτέλεσμα η « ακύρωση» της ισχύος της στην περίπτωση της επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων να πραγματοποιείται μόνο στην περίπτωση που αυτή έχει αποσπασθεί με τρόπο που αντίκειται στο νόμο ή τα χρηστά ήθη.

Η «εξουσία» του προσώπου να ορίζει το εάν και το πόσο της επεξεργασίας δεν είναι απόλυτη και απεριόριστη. Οι περιορισμοί αυτοί εξυπηρετούν και αντιστοιχούν στη διασφάλιση της ικανοποίησης είτε του υπέρτερου γενικού συμφέροντος είτε της πραγμάτωσης των δικαιωμάτων τρίτων.

Κατ' εξαίρεση η επεξεργασία επιτρέπεται όταν είναι αναγκαία για: 1) την εκτέλεση σύμβασης στην οποία το υποκείμενο των δεδομένων είναι συμβαλλόμενο μέρος, 2) την εκπλήρωση υποχρεώσεων του υπεύθυνου επεξεργασίας η οποία επιβάλλεται από το νόμο, 3) τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου των δεδομένων εφόσον, όμως, αυτό τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να παράσχει τη συγκατάθεση του, 4) την εκτέλεση έργου δημοσίου συμφέροντος ή έργου που εμπίπτει στη άσκηση δημόσιας εξουσίας, 5) την ικανοποίηση εννόμου συμφέροντος του υπεύθυνου επεξεργασίας υπό τον όρο ότι

αυτό υπερέχει προφανώς των δικαιωμάτων και συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων.

B) Η καθιέρωση της αρχής του σκοπού

Ο σκοπός προσδιορίζει τι μέτρο της νομιμότητας της συλλογής και της περαιτέρω επεξεργασίας των δεδομένων υπό την έννοια ότι είναι πρωτίστως κριτήριο επί τη βάση του οποίου κρίνεται αυτή καθεαυτή η αναγκαιότητα της επεξεργασίας.

Η εξυπηρέτηση του σκοπού είναι το κριτήριο της τήρησης της αρχής της αναλογικότητας υπό τις εκφάνσεις της καταλληλότητας, της συνάφειας και της υπό στενή έννοια αναλογικότητας της επεξεργασίας σε σχέση με το σκοπό που επιδιώκεται.

Η αρχή του σκοπού αποτελεί το θεσμικό ανάχωμα που εμποδίζει την τεχνικά δυνατή και συχνά επιθυμητή «πολυλειτουργική» συλλογή και χρήση των προσωπικών δεδομένων.

Γ) Εισαγωγή του συστήματος της γνωστοποίησης και ενισχυμένη προστασία των « ευαίσθητων δεδομένων»

Πραγματοποιείται διαβάθμιση σε «κοινά» και ευαίσθητα δεδομένα, δηλαδή αυτά που αφορούν τη φυλετική ή εθνική προέλευση, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, τη συμμετοχή σε ένωση, σωματείο και συνδικαλιστική οργάνωση, την υγεία, την κοινωνική πρόνοια και την ερωτική ζωή καθώς και τα σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες.¹⁷

---

¹⁷ Βλ. Μήτρου Λίλιαν, Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 1999, σελ.16 επ.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων υπόκειται σε συγκεκριμένους κανόνες θεμιτής επεξεργασίας με σκοπό αφενός τη μείωση του κινδύνου προσβολής της προσωπικότητας του υποκειμένου των στοιχείων και αφετέρου τη διασφάλιση της δυνατότητας διαρκούς ελέγχου της επεξεργασίας τόσο από την πλευρά των υποκειμένων των προσωπικών στοιχείων όσο και από την πλευρά του κράτους. Οι προϋποθέσεις που έχουν θεσπιστεί για το σκοπό αυτό είναι οι εξής:

Οι πληροφορίες προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να συλλέγονται με θεμιτό και νόμιμο τρόπο και η επεξεργασία τους να επιδιώκει εκ των προτέρων καθορισμένους σκοπούς, σαφείς και νόμιμους. Η συλλογή δεδομένων συνίσταται στην προμήθεια πληροφοριών με τη μορφή των ερωτήσεων, την υποβολή δικαιολογητικών και την ακρόαση με αποτέλεσμα να μην αποτελεί συλλογή η λήψη αιτήσεων από τη διοίκηση χωρίς να έχει ζητηθεί από τον ενδιαφερόμενο. Κατά τη διάταξη του άρθρου 11 παρ.1 του νόμου ο υπεύθυνος επεξεργασίας είναι υποχρεωμένος κατά το στάδιο συλλογής των δεδομένων να ενημερώνει με τρόπο πρόσφορο και σαφή το υποκείμενο για την ταυτότητά του, το σκοπό της επεξεργασίας τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών και τη δυνατότητα πρόσβασης του ενδιαφερομένου στα συλλεγόμενα προσωπικά δεδομένα προκειμένου να είναι σε θέση να ασκήσει τα προβλεπόμενα από το νόμο δικαιώματα, όπως της διόρθωσης, της διαγραφής ή της υποβολής αντιρρήσεων.

Οι σκοποί που συνδέονται με τη συλλογή προσωπικών δεδομένων είναι απαραίτητο να συνιστούν αντικείμενο ειδικού προσδιορισμού με βάση καθορισμένους σκοπούς, χωρίς όμως, να αποκλείεται η διαφοροποίηση των σκοπών από τη στιγμή που συνδέονται τελολογικά ή λογικά με τους αρχικούς σκοπούς και τηρείται η προϋπόθεση της έγκαιρης ενημέρωσης του ενδιαφερομένου. Επιπλέον, τα δεδομένα πρέπει να θεωρούνται πρόσφορα για την επιδίωξη του σκοπού και η συλλογή τους να περιορίζεται στα απολύτως απαραίτητα σε σχέση με το σκοπό αυτό. Κατά συνέπεια, δε συμβιβάζεται με το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των πληροφοριών ούτε η σώρευση πληροφοριών για την αντιμετώπιση μελλοντικών αναγκών, ούτε η συγκέντρωση πληροφοριών

που δε θεωρούνται πρόσφορες για την επίτευξη του ειδικά προσδιορισμένου σκοπού.¹⁸

Προχωρώντας την ανάλυση το άρθρο 5 του Ν. 2472/1997 υποδεικνύει τις ειδικότερες προϋποθέσεις υπό τις οποίες η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων χαρακτηρίζεται νόμιμη και θεμιτή. Λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη για διασφάλιση της προσωπικότητας του ατόμου και ειδικότερα του δικαιώματος αυτοδιάθεσης των πληροφοριών, προσανατολίζεται στη βασική αρχή της απαγόρευσης της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων, εκτός αν συντρέχει η συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων. Η επεξεργασία είναι κατ' εξαίρεση δυνατή και χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων όταν:

α) Η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκτέλεση σύμβασης, στην οποία συμβαλλόμενο μέρος είναι το υποκείμενο των δεδομένων ή για τη λήψη μέτρων κατόπιν αιτήσεως του υποκειμένου κατά το προσυμβατικό στάδιο.

β) Η επεξεργασία είναι αναγκαία για την εκπλήρωση υποχρέωσης του υπεύθυνου επεξεργασίας, η οποία επιβάλλεται από το νόμο.

γ) Η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου, αν αυτό τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να δώσει τη συγκατάθεσή του.

δ) Η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκτέλεση έργου δημοσίου συμφέροντος ή έργου που εμπίπτει στην άσκηση δημόσιας εξουσίας και εκτελείται από δημόσια αρχή ή έχει ανατεθεί από αυτή είτε στον υπεύθυνο επεξεργασίας είτε σε τρίτο, στον οποίο γνωστοποιούνται τα δεδομένα. Η χρήση ή η επεξεργασία των δεδομένων πρέπει να ανταποκρίνεται στην αναγκαία αξίωση πληροφόρησης των δημοσίων αρχών που είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική εκπλήρωση της αποστολής τους.

ε) Η επεξεργασία είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του εννόμου συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο τρίτος ή οι τρίτοι στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα και υπό τον όρο ότι τούτο υπερέχει προφανώς των δικαιωμάτων και συμφερόντων των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα και δεν θίγονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες αυτών.

Ενώ στο άρθρο 5 παρ. 1 επιτρέπεται, λοιπόν η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όταν το υποκείμενο έχει δώσει τη συγκατάθεσή του, το άρθρο 7 απαγορεύει ρητά τη συλλογή και επεξεργασία των ευαίσθητων δεδομένων. Κατ' εξαίρεση η παρ. 2 του ίδιου άρθρου επιτρέπει τη συλλογή και επεξεργασία ευαίσθητων

---

¹⁸ Βλ. Γέροντας Απ., Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα 2002, σελ 188-190

δεδομένων ύστερα από άδεια της Αρχής και εφόσον συντρέχουν οι παρακάτω προϋποθέσεις.

1. Το υποκείμενο έχει δώσει τη συγκατάθεσή του, εκτός αν αυτή έχει δοθεί με τρόπο που αντίκειται στο νόμο ή τα χρηστά ήθη ή όταν ο νόμος ορίζει ότι η παροχή της συγκατάθεσης δεν συνεπάγεται άρση της απαγόρευσης.

2. Η επεξεργασία είναι αναγκαία για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου, αν αυτό τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να δώσει τη συγκατάθεσή του.

3. Η επεξεργασία αφορά δεδομένα που δημοσιοποιεί το ίδιο το υποκείμενο ή είναι αναγκαία για την αναγνώριση, άσκηση ή υπεράσπιση δικαιώματος του ενώπιον του δικαστηρίου ή πειθαρχικού οργάνου.

4. Η επεξεργασία αφορά θέματα υγείας και εκτελείται από πρόσωπο που ασχολείται κατ' επάγγελμα με την παροχή υπηρεσιών υγείας και υπόκειται σε καθήκον εχεμύθειας ή σε συναφείς κώδικες δεοντολογίας, υπό τον όρο ότι η επεξεργασία είναι απαραίτητη για ιατρική πρόληψη, διάγνωση, περίθαλψη ή τη διαχείριση υπηρεσιών υγείας.

5. Η επεξεργασία εκτελείται από Δημόσια Αρχή και είναι αναγκαία είτε για λόγους εθνικής ασφάλειας είτε για την εξυπηρέτηση των αναγκών της εγκληματολογικής ή σωφρονιστικής πολιτικής και αφορά τη διακρίβωση εγκλημάτων, ποινικές καταδίκες και μέτρα ασφαλείας, είτε για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας ή για την άσκηση δημοσίου ελέγχου κοινωνικών παροχών.

6. Η επεξεργασία πραγματοποιείται για ερευνητικούς και επιστημονικούς αποκλειστικά σκοπούς και υπό τον όρο ότι τηρείται η ανωνυμία και λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων στα οποία αναφέρονται.

7. Η επεξεργασία αφορά δεδομένα δημοσίων προσώπων, εφόσον αυτά συνδέονται με την άσκηση δημόσιου λειτουργήματος ή τη διαχείριση συμφερόντων τρίτων και πραγματοποιείται αποκλειστικά για την άσκηση δημοσιογραφικού επαγγέλματος.¹⁹

Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων συστήνεται με το άρθρο 15 του Ν. 2472/1997, ως ανεξάρτητη δημόσια αρχή, με κύρια αποστολή την εποπτεία εφαρμογής του παρόντος νόμου και άλλων σχετικών ρυθμίσεων. Η Αρχή δεν υπόκειται σε κανενός είδους διοικητικό έλεγχο, δηλαδή τα μέλη της απολαμβάνουν

---

¹⁹ όπ. παρ. υποσημ. 15, σελ204-205

πλήρους προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας, υπάγεται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης και εδρεύει στην Αθήνα.

Ο ΝΟΜΟΣ 2774/1999

Συμπλήρωμα του νόμου 2472/1997 αποτελούν οι διατάξεις του νόμου 2774/1999 που αναφέρεται στην προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τηλεπικοινωνιακό τομέα. Ο νόμος αυτός είναι σύμφωνος με την κοινοτική οδηγία 97/66/EK, περί επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων και προστασίας της ιδιωτικής ζωής στον τηλεπικοινωνιακό τομέα, η οποία βρίσκει εφαρμογή και στο διαδίκτυο, στο βαθμό που η παροχή πρόσβασης σε αυτό εκλαμβάνεται ως τηλεπικοινωνιακή υπηρεσία. Ο νόμος 2774/1999 έχει πιο εξειδικευμένο περιεχόμενο με αποτέλεσμα να υπερέχει ως ειδικότερος του νόμου 2472/1997 και να εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο προστασίας του τελευταίου.

Με τις διατάξεις αυτές πραγματοποιείται μια προσπάθεια προστασίας του πολίτη από τη ραγδαία εξέλιξη των πληροφοριακών συστημάτων, και πιο συγκεκριμένα της πνευματικής του υπόστασης και της αξιοπρέπειάς του. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού προστίθεται μια σειρά από νέους ορισμούς με τους οποίους διευρύνεται η προστασία στον τομέα των τηλεπικοινωνιών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο όρος «συνδρομητής» που αναφέρεται σε κάθε πρόσωπο, φυσικό ή νομικό, που έχει συνάψει σύμβαση με φορέα παροχής διαθέσιμων στο κοινό τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών για την παροχή αυτών των υπηρεσιών, ο «χρήστης» που είναι το φυσικό πρόσωπο που χρησιμοποιεί διαθέσιμη στο κοινό τηλεπικοινωνιακή υπηρεσία για προσωπικούς ή επαγγελματικούς σκοπούς, χωρίς να είναι απαραίτητα συνδρομητής.²⁰

---

²⁰ όπ. παρ. υποσημ.15, σελ.251

ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Με αφετηρία το γεγονός ότι ο νόμος για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αποσκοπεί στην προστασία του δικαιώματος της προσωπικότητας, θεωρείται απαραίτητη η δυνατότητά του να ελέγχει τα στοιχεία που το αφορούν και που έχουν συλλεγεί και καταχωρηθεί στον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Η δυνατότητα αυτή παρέχεται με την κατοχύρωση των δικαιωμάτων ενημέρωσης, πρόσβασης, αντίρρησης και παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας. Τα δικαιώματα αυτά στόχο έχουν τη διασφάλιση της διαφάνειας και της νομιμότητας της επεξεργασίας με αποτέλεσμα να θεωρείται άκυρη κάθε μορφής παραίτηση από αυτά.

Αρχικά, το δικαίωμα της ενημέρωσης αποτελεί απόρροια του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης των πληροφοριών και εξασφαλίζει την αποτελεσματική άσκηση των άλλων δικαιωμάτων αφού μόνο όταν ο πολίτης έχει ενημερωθεί υπεύθυνα μπορεί να επέμβει διορθωτικά. Σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ.1 του νόμου 2472/1997 όταν ο υπεύθυνος επεξεργασίας προβαίνει στη συλλογή δεδομένων χωρίς τη σύμπραξη του υποκειμένου, οφείλει να ενημερώσει το τελευταίο για μια σειρά στοιχείων όπως: α) την ταυτότητα του και την ταυτότητα του τυχόν εκπροσώπου του με προσδιορισμό της επωνυμίας, της έδρας, διεύθυνσης και αριθμού τηλεφώνου, β) το σκοπό της επεξεργασίας, γ) τους αποδέκτες των δεδομένων και δ) την ύπαρξη του δικαιώματος πρόσβασης.

Ωστόσο, η υποχρέωση ενημέρωσης του υποκειμένου των δεδομένων υπόκειται σε μια σειρά περιορισμούς. Πιο συγκεκριμένα το δικαίωμα ενημέρωσης του υποκειμένου δεν υφίσταται στην περίπτωση που η συλλογή γίνεται αποκλειστικά για δημοσιογραφικούς σκοπούς και αναφέρεται σε δημόσια πρόσωπα. Επιπλέον, η υποχρέωση ενημέρωσης του υπεύθυνου επεξεργασίας μπορεί να αρθεί με απόφαση της Αρχής εφόσον η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων γίνεται για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για τη διακρίβωση εγκλημάτων.

Στη συνέχεια, το δικαίωμα πρόσβασης επιτρέπει στον πολίτη να γνωρίζει αν δεδομένα που τον αφορούν αποτελούν ή αποτέλεσαν

αντικείμενο επεξεργασίας και να πληροφορείται για ορισμένα βασικά στοιχεία της επεξεργασίας ενώ υποχρεώνει τον υπεύθυνο επεξεργασίας να απαντήσει εγγράφως. Το υποκείμενο των δεδομένων ασκεί το δικαίωμα πρόσβασης με την υποβολή σχετικής αίτησης στον υπεύθυνο επεξεργασίας και ταυτόχρονη καταβολή χρηματικού ποσού, το ύψος του οποίου, και κάθε άλλο συναφές με αυτό θέμα ρυθμίζεται με απόφαση της Αρχής. Αν ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν απαντήσει εντός 15 ημερών ή σε περίπτωση μη ικανοποίησης του αιτήματος αναγνωρίζεται στο υποκείμενο το δικαίωμα να προσφύγει στην Αρχή.

Όσον αφορά στο δικαίωμα αντίρρησης αυτό επιτρέπει στον ενδιαφερόμενο να ζητήσει οποτεδήποτε από τον υπεύθυνο επεξεργασίας να προβεί σε συγκεκριμένη ενέργεια σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων που το αφορούν τόσο κατά το στάδιο συλλογής των δεδομένων, που συνεπάγεται την άρση της χορήγησης της συγκατάθεσης για την επεξεργασία τους όσο και μετά την άντλησή τους. Το αίτημα του υποκειμένου δεν επιτρέπεται να είναι γενικό και αόριστο αλλά πρέπει να αποσκοπεί σε συγκεκριμένη ενέργεια όπως τη διόρθωση, συμπλήρωση, προσωρινή ή μη χρήση, δέσμευση, μη διαβίβαση ή διαγραφή στοιχείων που το αφορούν και να τελεί σε σχέση αναλογικότητας με τα θιγόμενα έννομα συμφέροντά του. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να απαντήσει μέσα σε αποκλειστική προθεσμία 15 ημερών ενημερώνοντας το υποκείμενο για τις ενέργειές του.

Τέλος, το υποκείμενο των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα έχει το δικαίωμα να προσφύγει στο αρμόδιο δικαστήριο και να ζητήσει άμεση αναστολή ή μη εφαρμογή της πράξης ή απόφασης που το θίγει και η οποία έχει ληφθεί από διοικητική αρχή ή νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου και αποκλειστικά με αυτοματοποιημένη επεξεργασία στοιχείων, εφόσον αυτή αποβλέπει στην αξιολόγηση της προσωπικότητας του, της αξιοπιστίας του και γενικότερα της συμπεριφοράς του.²¹

---

²¹ οπ. παρ. υποσημ.15, σελ 221επ

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗΣ

Απόλυτη συνάφεια με το θέμα του δικαιώματος πρόσβασης του πολίτη στα διοικητικά έγγραφα και τους αντίστοιχους περιορισμούς που επιβάλλονται από το δίκαιο της προστασίας των προσωπικών δεδομένων σε αυτό παρουσιάζει το δικαίωμα της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης.

Η εμφάνιση και θεσμοθέτηση του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού, όπως άλλως απαντάται, πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του ομοσπονδιακού νόμου σχετικά με την απογραφή του πληθυσμού και των επαγγελματών στη Γερμανία του 1982. Οι διατάξεις του νόμου αυτού καλούσαν τους πολίτες να απαντήσουν λεπτομερώς αναφορικά με προσωπικά τους στοιχεία όπως το ονοματεπώνυμο, η ακριβής τους διεύθυνση, ο αριθμός του τηλεφώνου, το γένος, η ημερομηνία γέννησης, η οικογενειακή κατάσταση, οι θρησκευτικές πεποιθήσεις, το είδος της εργασίας, το μορφωτικό επίπεδο, κλπ.

Έντονες αντιδράσεις προκάλεσε το άρθρο 9 του προαναφερθέντος νόμου που προέβλεπε τη δυνατότητα αξιοποίησης αλλά και ανταλλαγής των πληροφοριών που θα συλλέγονταν μεταξύ κρατικών οργάνων με αποτέλεσμα το δικαστήριο στις 15/12/1983 να κρίνει αντισυνταγματικές ορισμένες διατάξεις του νόμου και να ακυρωθεί η απογραφή.

Στο Ελληνικό Σύνταγμα το δικαίωμα της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης αναδεικνύεται σε αυτοτελές ατομικό δικαίωμα και κατοχυρώνεται από το συνδυασμό του άρθρου 5 παρ.1 και το άρθρο 2 παρ.1 και βασίζεται στη γενική παραδοχή πως σε μια κοινωνία που διέπεται από δημοκρατικούς και φιλελεύθερους κανόνες το δικαίωμα της προσωπικότητας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας εξασφαλίζουν στο άτομο τη δυνατότητα να αποφασίζει για την αποκάλυψη, διάθεση, επεξεργασία και χρήση των πληροφοριών που το αφορούν άμεσα.

Στόχος του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού είναι να παρέχεται σε κάθε πολίτη η δυνατότητα να διαπιστώνει ποιος και με ποια ευκαιρία συλλέγει και επεξεργάζεται προσωπικά του στοιχεία και κυρίως να υπολογίζει τις συνέπειες τέτοιου είδους διαδικασιών για την ελευθερία του.²²

---

²² Βλ. Τσέβας Δ.Αθανάσιος, Η εφαρμογή του νόμου για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τύπο και τη ραδιοτηλεόραση, Αθήνα 1998, σελ.12

**Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΥΠ' ΑΡΙΘΜΟΝ 608/1932001(35/2001)
ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ
ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ**

Η εν λόγω απόφαση εξεδόθη με αφορμή το ακόλουθο περιστατικό: την ώρα του μαθήματος των θρησκευτικών μια 14χρονη μαθήτρια και η συμμαθήτριά της κρατούσαν σημειώσεις στο τετράδιο της πρώτης. Η καθηγήτρια αφαίρεσε το τετράδιο παρά τις διαβεβαιώσεις της μαθήτριας ότι επρόκειτο για προσωπικές σημειώσεις που ουδεμία σχέση είχαν με το μάθημα των θρησκευτικών. Από τους γονείς της συγκεκριμένης μαθήτριας ζητήθηκε η επιστροφή του εν λόγω τετραδίου, του οποίου το περιεχόμενο είχε ήδη γνωστοποιηθεί τόσο στην καθηγήτρια, όσο και στο γυμνασιάρχη και το διευθυντή της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αίτημα το οποίο απορρίφθηκε με το επιχείρημα ότι θα παραμείνει στο αρχείο του σχολείου προκειμένου να συνεκτιμηθεί στη διαγωγή της μαθήτριας.

Ωστόσο η Αρχή απεφάνθη ότι το περιεχόμενο των σημειώσεων της μαθήτριας εμπίπτει στη έννοια των προσωπικών δεδομένων και προστατεύεται από το νόμο 2472/1997. Επιπλέον, διατάχθηκε η επιστροφή του τετραδίου στη μαθήτρια και η καταστροφή των φωτοαντιγράφων του, ενώ η συγκεκριμένη συμπεριφορά των εκπαιδευτικών θεωρήθηκε ως προσβολή της προσωπικότητας της μαθήτριας και η κατοχή του τετραδίου και η διάδοση του περιεχομένου του ως αθέμιτη « επεξεργασία» αντίθετη με τον τρόπο συλλογής δεδομένων που υπαγορεύει ο νόμος.²³

---

²³ Βλ. Καϊσης ΑΓ, Παρασκευόπουλος ΝΑΜ, Προστασία προσωπικών δεδομένων, (ν.2472/1997)(οδ.95/46), εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα 2001, σελ.347-349

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ ΥΠ' ΑΡΙΘΜΟΝ 16/2003 ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Το Νομικό Συμβούλιο του κράτους κλήθηκε να απαντήσει στο ερώτημα αν η διοίκηση οφείλει να παράσχει αντίγραφο πρακτικού συνεδρίασης του υπηρεσιακού συμβουλίου της Γενικής Γραμματείας Δημόσιας Διοίκησης του ΥΠΕΣΔΑ, που περιλαμβάνει κρίσεις προϊσταμένων τμημάτων και διευθύνσεων του υπουργείου, κατόπιν αιτήσεως υπαλλήλου του Υπουργείου Εξωτερικών, προκειμένου ο τελευταίος να διαπιστώσει αν εφαρμόστηκε το άρθρο 12 του νόμου 2527/1997 με το οποίο θεσπίστηκε ποσοστό κάλυψης θέσεων προϊστάμενων τμημάτων και διευθύνσεων υπέρ αποφοίτων της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης, που συγκεντρώνουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις.

Το αίτημα της υπαλλήλου απορρίφθηκε με βάση το άρθρο 5 του ΚΔΔ και τους νόμους 2472/1997 για την προστασία προσωπικών δεδομένων και 2527/1997 για τις προϋποθέσεις πρόληψης των αποφοίτων της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης, με την αιτιολογία της έλλειψης ευλόγου ενδιαφέροντος, καθώς η ενδιαφερόμενη δεν ήταν υπάλληλος της Γενικής Γραμματείας αλλά του Υπουργείου Εξωτερικών.

Εντούτοις, με αφορμή τη συγκεκριμένη υπόθεση το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους παρείχε μια εξαιρετικής σημασίας διευκρίνιση όσον αφορά τη σχέση που συνδέει το άρθρο 5 του ΚΔΔ με το νόμο 2472/1997.

Το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, λοιπόν, απεφάνθη πως το αντικείμενο προστασίας του νόμου 2472/1997 διαφέρει σημαντικά από το δικαίωμα που κατοχυρώνεται στο άρθρο 5 του ΚΔΔ δεδομένου ότι ενώ ο πρώτος αποσκοπεί στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, στον Κώδικα προβλέπεται αποκλειστικά και μόνο το δικαίωμα γνώσης και όχι επεξεργασίας των διοικητικών εγγράφων από τους διοικούμενους. Ο λόγος, άλλωστε, που ο ΚΔΔ δεν περιλαμβάνει στις λοιπές εξαιρέσεις από το δικαίωμα πρόσβασης και τα προσωπικά δεδομένα, παρόλο που γνώριζε την ύπαρξη του νόμου 2472/1997 συνίσταται στο γεγονός ότι στόχος του δικαιώματος πρόσβασης είναι η προστασία των συμφερόντων του πολίτη και επομένως δεν δικαιολογεί οποιασδήποτε μορφής επεξεργασία του εγγράφου που αυτός ζητά.

Επιπλέον, η προάσπιση του εννόμου συμφέροντος του αιτούντος ουδεμία σχέση έχει με τα προσωπικά δεδομένα που ενδεχομένως το έγγραφο περιέχει.

Κατά συνέπεια, δε συντρέχει λόγος σύγκυσης του δικαιώματος γνώσης των διοικητικών εγγράφων, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 10 παρ.3 του Συντάγματός μας και στο άρθρο 5 του ΚΔΔ και του δικαιώματος προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως διατυπώνεται από το άρθρο 9Α του Συντάγματος και το νόμο 2472/1997 αφού το πεδίο εφαρμογής τους δε συμπίπτει.

Ακόμη και στις περιπτώσεις που δημιουργείται αμφιβολία σχετικά με το ποια διάταξη θα πρέπει να εφαρμοστεί δε συντρέχει λόγος διλήμματος αφού το δικαίωμα γνώσης ενός διοικητικού εγγράφου δεν μπορεί να συγκριθεί με το αγαθό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας που διατρέχει τον κίνδυνο να προσβληθεί με τη γνωστοποίηση σε τρίτους στοιχείων προσωπικού χαρακτήρα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Παρά το γεγονός, λοιπόν, πως το δικαίωμα πρόσβασης και γνώσης των εγγράφων που βρίσκονται και φυλάσσονται στις δημόσιες υπηρεσίες φαινομενικά συμπίπτει με το ατομικό δικαίωμα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, οι δυο αυτές μορφές δικαιωμάτων στόχο έχουν την προστασία διαφορετικών τομέων της ανθρώπινης δραστηριότητας, με αποτέλεσμα να βρίσκουν εφαρμογή υπό διαφορετικές συνθήκες. Οποιαδήποτε ανάλυση γύρω από το συγκεκριμένο ζήτημα θα πρέπει να πραγματοποιείται με γνώμονα τον άνθρωπο και να εφαρμόζονται οι διατάξεις που εξασφαλίζουν σε κάθε περίπτωση την πιο ολοκληρωμένη προστασία του.

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΓΝΩΣΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία ασχολείται με την ανάλυση δυο φαινομενικά αντίθετων δικαιωμάτων: του δικαιώματος γνώσης των διοικητικών εγγράφων(άρθρο 10 παρ.3 του Συντάγματος)και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων(άρθρο 9^Α του Συντάγματος). Το συμπέρασμα, ωστόσο, που προκύπτει μετά τη μελέτη των εν λόγω διατάξεων είναι ότι αποτελούν δυο ανεξάρτητες μεταξύ τους ρυθμίσεις οι οποίες συμβάλλουν στην εξασφάλιση της ενότητας της εννόμου τάξεως στην πατρίδα μας και όχι στη διάσπασή της.

Λέξεις-κλειδιά: διοικητικά έγγραφα, προσωπικά δεδομένα, πληροφοριακή αυτοδιάθεση

SUMMARY

The present project has to do with the analysis of two at first seeming contrasting legal rights (both are parts of Greek legislation): the right to have access to documents and the right in protection of our personal data. Nevertheless, the conclusion we come up with after the study of these two regulations is that they are independent and contribute to the unity rather than the separation of the system of laws in our country.

Key-words: documents, personal information, legislation

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αυγουστιανάκης Μιχ., Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και επαύξηση της προστασίας των δικαιωμάτων, ανάπτυπο από ΔτΑ, Νο 11/2001
2. Γέροντας Απ., Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα 2002
3. Γέροντας Απ., Λύτρας Σ., Σιούτη Γλ., Παυλόπουλος Πρ., Φλογαϊτης Σ., Διοικητικό Δίκαιο, 2004
4. Δημητρόπουλος Γ. Α, Η επίδραση της σύγχρονης τεχνολογίας στα συνταγματικά δικαιώματα (Επιθεώρηση δημοσίου δικαίου και διοικητικού δικαίου, ΕΠΔΔΔΔ 2/2002)
5. Ιγγλεζάκης Δ Ιωάννης, Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, 2003
6. Καϊσης Α Γ., Παρασκευόπουλος ΝΑΜ, Προστασία προσωπικών δεδομένων (ν. 2472/1997)(οδηγία 95/46) , 2001
7. Μήτρου Λ, Προστασία του περιβάλλοντος εναντίον της προστασίας των πληροφοριών- νόμος και φύση, 1996
8. Τάχος ΑΙ, Δίκαιο Προστασίας του Περιβάλλοντος, 1998
9. Τάχος ΑΙ, Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, 1996

- 10.Χρυσόγονος Χ Κ, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα,2002
- 11.Μήτρου Λ., Η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα 1999
- 12.Δαγτόγλου Δ.Π., Γενικό Διοικητικό Δίκαιο εκδόσεις,Αντ. Σάκκουλα
- 13.Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, γ'έκδοση, Σάκκουλας Αθήνα-Κομοτηνή,1992